

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΙΔΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΣΕ ΕΝΗΛΙΚΟΥΣ - ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Εισαγωγή

Πολλές ασκήσεις είναι στο πνεύμα της επικοινωνιακής προσέγγισης στη διδασκαλία δεύτερης γλώσσας, εφόσον περιέχουν πληροφοριακά κενά (information gaps)¹. Τέτοια κενά μπορούμε να δημιουργήσουμε μοιράζοντας πληροφορίες μεταξύ των μαθητών σε μια δραστηριότητα, έτσι ώστε, για να βρουν τις απαντήσεις, να πρέπει να ρωτήσουν ο ένας τον άλλον. Για παράδειγμα, αν πρέπει να διδάξουμε πώς να ζητούν οδηγίες για να βρουν κάποιο μέρος, αντί να δώσουμε μια δραστηριότητα ανά ζεύγη, όπου και τα δύο άτομα βλέπουν ακριβώς τον ίδιο χάρτη μιας περιοχής, απαλείφουμε κάποια μέρη ή ονομασίες, διαφορετικά στον κάθε χάρτη.

Γενικά, μπορούμε να κατατάξουμε τα «κενά πληροφορίας» με τον παρακάτω τρόπο:

- **Εμπειρίας:** ανταλλαγή πληροφοριών βάσει εμπειρίας που είναι διαφορετική για τον κάθε μαθητή. Σχετικές δραστηριότητες προσφέρονται ιδιαίτερα σε πολυπολιτισμικές τάξεις.
- **Άποψης:** π.χ. τι είναι πιο/λιγότερο σημαντικό για κάποιον; Πώς αισθάνεται κάποιος σχετικά με ένα ζήτημα;
- **Γνώσης:** ανταλλαγή πληροφοριών βάσει γνώσεων που διαφέρουν ανά μαθητή.
- **Κενά βεβαιότητας:** π.χ. τι είναι σίγουρο/αβέβαιο;
- **Κενό μέσου:** π.χ. προφορικός \Rightarrow γραπτός λόγος ή αντίστροφα, όπως σε περιπτώσεις που πρέπει να ακούσουν κάτι για να συμπληρώσουν πληροφορίες σ' ένα διάγραμμα ή όταν συζητούν τα αποτελέσματα μιας έρευνας βάσει ενός στατιστικού πίνακα.

Στο ίδιο πνεύμα, μια γενική παρατήρηση είναι ότι κάποιοι διδάσκοντες χρησιμοποιούν ως επί το πλείστον ερωτήσεις των οποίων οι απαντήσεις είναι γνωστές/αυτονόητες (display questions) με στόχο την εξάσκηση γλώσσας (παρ. i). Καλό θα ήταν όμως να χρησιμοποιούν εξίσου ή και περισσότερο αυθεντικές ερωτήσεις (genuine questions), δηλαδή ερωτήσεις που κάνουμε σε περιστάσεις επικοινωνίας εκτός τάξης² (παρ. ii).

- (i) *Τι κάνεις αυτήν τη στιγμή;* (προσδοκώμενη προφανής απάντηση: *Κάθομαι στο θρανίο, ακούω τον καθηγητή κτλ.*)
- (ii) *Τι αγόρασες χθες από το μανάβη; Σου αρέσει η ελληνική κουζίνα;*

¹ Βλ. π.χ. Hutchinson, T. and Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes*. Cambridge: Cambridge University Press, 139-142.

² Για επισκόπηση, βλ. Lightbown, P.M. and N. Spada (2006). *How Languages are Learned*. Oxford: Oxford University Press, 119-120.

Παρακάτω προτείνονται τρόποι διόρθωσης λαθών προφορικών και γραπτών και δίνονται παραδείγματα δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στη βελτίωση της γραμματικής ικανότητας, πάντα με έμφαση στο νόημα.

A. ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Στάδιο προθέρμανσης³ <http://iteslj.org/Techniques/Farmer-News.html>

Είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούνται δραστηριότητες που να προετοιμάζουν («προθερμαίνουν») το μαθητή, χωρίς να γίνεται ενημέρωση για το θέμα που θα διαπραγματευθούν. Παραδείγματα:

- Ερωτήσεις σχετικές με το θέμα –γράφονται στον πίνακα και ακολουθεί σύντομη συζήτηση.
- Τραγούδια σχετικά με το θέμα.
- Κουίζ που ελέγχει τη γνώση σχετικά με το θέμα.
- Περιγραφή εικόνων και περαιτέρω συζήτηση βάσει εικόνων σχετικών με το θέμα.
- Καταιγισμός ιδεών (brainstorming) για σχετικό λεξιλόγιο.
- Προετοιμασία λίστας με απόψεις σχετικές με το θέμα. Ανά ζεύγη οι μαθητές συζητούν αν συμφωνούν με τις απόψεις και αιτιολογούν την άποψή τους.
- Οι μαθητές βαθμολογούν κατά σειρά σπουδαιότητας ή αρεσκείας μια λίστα που προετοιμάζει ο/η καθηγητής/ήτρια. Π.χ. αν η επικείμενη συζήτηση έχει σχέση με διατροφή/δίαιτα, ο/η καθηγητής/ήτρια τούς δίνει συνοπτικά διάφορες προτεινόμενες δίαιτες και οι μαθητές τις αξιολογούν ως λιγότερο/περισσότερο αποτελεσματικές. Συγκρίνουν τις απόψεις τους ανά ζεύγη.
- Σχετικά βίντεο από το διαδίκτυο (youtube).

B. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΡΙΝ ΑΚΟΥΣΟΥΝ Ή ΔΙΑΒΑΣΟΥΝ ΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΟ

- Ζητούμε από τους μαθητές να μαντέψουν το θέμα είτε από τίτλο, είτε από εικόνα, είτε από ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα προφορικού κειμένου.
- Δίνουμε μια λίστα λεξιλογίου και ζητούμε να μαντέψουν ποιες λέξεις είναι σχετικές με το θέμα και ποιες όχι.
- Κάνουμε το ίδιο με προτάσεις.

³ Βλ. άρθρο στο <http://iteslj.org/Techniques/Farmer-News.html>

Γ. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

- Επιλέγουμε κάποιες λέξεις που θεωρούμε ότι είναι άγνωστες και έχουν βασικό ρόλο στην κατανόηση του κειμένου. Τις εξηγούμε γράφοντάς τες μία-μία στον πίνακα μέσω παραδειγμάτων, συνώνυμων κτλ.
- Χρησιμοποιούμε την αντίστοιχη λέξη στη μητρική γλώσσα των μαθητών μόνο όταν αποτύχουμε να το κάνουμε με κάποιον άλλο τρόπο.

Ακούν το κείμενο και:

- απαντούν σε ερωτήσεις που έχουν δοθεί από πριν και σχετίζονται με τη γενική ιδέα του κειμένου/σημειώνουν τις κύριες ιδέες χωρίς να τους έχουν δοθεί ερωτήσεις από πριν
- σημειώνουν αν είναι σωστές ή λανθασμένες κάποιες πληροφορίες που τους δίνονται σε πίνακα που τους δίνεται, ή σημειώνουν ποιες από τις πληροφορίες που τους δίνονται σε πίνακα περιέχονται στο κείμενο που άκουσαν, ή συμπληρώνουν κάποιες πληροφορίες σε πίνακα (π.χ. τιμές, προϊόντα που αγόρασε κάποιος, οδηγίες, σχέδια για νυχτερινή έξοδο κτλ.)
- σημειώνουν σ' έναν πίνακα πλεονεκτήματα/μειονεκτήματα μιας πρότασης/περίστασης.
- σημειώνουν σ' έναν πίνακα τα στοιχεία δύο διαφορετικών προτάσεων, π.χ. για μετακίνηση των κεντρικών γραφείων μιας επιχείρησης, και μετά τα συγκρίνουν και συζητούν
- κρατούν σημειώσεις για τα κύρια σημεία και συγκρίνουν τον τρόπο που το έχουν κάνει με αυτόν του διπλανού τους –επιπλέον, συμπληρώνουν αυτά που δεν άκουσαν βλέποντας ο ένας τις σημειώσεις του άλλου
- γράφουν μια μικρή περίληψη του κειμένου που άκουσαν ή συμπληρώνουν μια περίληψη μη ολοκληρωμένη (μπορεί να λείπουν λέξεις/φράσεις/προτάσεις).

Αν κρατούν σημειώσεις χωρίς να τους έχουν δοθεί «οδηγοί», θα πρέπει να έχει γίνει και σχετική διδασκαλία για το πώς πρέπει να κρατούν σημειώσεις και τι πρέπει να σημειώνουν, για να μπορέσουν στη συνέχεια να ανασυνθέσουν το κείμενο.

Εναλλακτικά: Ακούνε/βλέπουν μια διαφήμιση και σημειώνουν (α) εκφράσεις πειθούς, (β) χρήση χιούμορ, (γ) επιστημονικοφανείς ισχυρισμούς, (δ) ονόματα διάσημων που υποστηρίζουν το συγκεκριμένο προϊόν. Ακολουθεί συζήτηση για άσκηση προφορικού λόγου.

Οι παραπάνω δραστηριότητες μπορούν να γίνουν κατά ζεύγη ή ομάδες, που μετά συγκρίνουν τις απαντήσεις τους και καταλήγουν σ' αυτές που θεωρούν σωστές ή συγκρίνουν τις σημειώσεις τους και καταλήγουν στην καλύτερη περίληψη.

Για τη συγκεκριμένη δεξιότητα μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τραγούδια που δίνουν ευκαιρία για περαιτέρω συζήτηση, που θα οδηγήσει και σε κάποιο είδος γραπτού λόγου, π.χ.

Είμαι η Μαίρη Παναγιωταρά - Κηλαηδόνης

Κάπου την έχουμε πατήσει - Κηλαηδόνης

Υπάρχει λόγος σοβαρός - Πορτοκάλογλου

Παραδείγματα για επιπλέον δραστηριότητες (χρήση γλώσσας)

(α) Ακούνε μια ομιλία και σημειώνουν σ' έναν πίνακα κειμενικούς δείκτες (discourse markers) που επιτελούν συγκεκριμένες λεκτικές πράξεις. Παράδειγμα:

Οργάνωση	Κύρια σημεία	Ορισμοί	Συμπεράσματα-Ολοκλήρωση
Κατ' αρχάς	Το πιο σημαντικό είναι ότι...	Μ' αυτό εννοώ ότι...	Τελικά
Δεύτερον	Επιπλέον είναι απαραίτητο να γνωρίζετε...	Για παράδειγμα...	Συνοψίζοντας
Ένα άλλο ζήτημα...	Ένα πολύ ουσιαστικό θέμα είναι ότι...	Με άλλα λόγια	Συμπεραίνοντας λοιπόν...

(β) Ακούνε ένα διάλογο μεταξύ ενός καθηγητή κι ενός μαθητή που ζητάει παράταση για να καταθέσει μια εργασία. Τους ζητάμε να κρίνουν αν ο μαθητής χρησιμοποιεί κατάλληλη γλώσσα για τη συγκεκριμένη περίπτωση. Στον πρώτο διάλογο δε γίνεται κάτι τέτοιο (ο μαθητής χρησιμοποιεί εκφράσεις ακατάλληλες, ενικό αριθμό κτλ.). Μετά ακούνε έναν δεύτερο διάλογο, στην ίδια περίπτωση, όπου η γλώσσα του μαθητή είναι κατάλληλη, και επισημαίνουν τις διαφορές ανάμεσα στον πρώτο και τον δεύτερο διάλογο.

Η παραπάνω δραστηριότητα μπορεί να αφορά ποικιλία περιστάσεων, όπως μεταξύ πελάτη και υπαλλήλου/διευθυντή τράπεζας ή κάποιας άλλης υπηρεσίας.

Δ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

- Χωρίζουμε την τάξη σε ζεύγη και τους δίνουμε κείμενο, διάλογο, γράφημα, χάρτη κτλ. όπου είναι διαφορετικά τα κενά πληροφόρησης για τον καθένα στο ζεύγος. Για τη συλλογή πληροφοριών που χρειάζονται, πρέπει να ρωτήσουν ο ένας τον άλλον.
- Δίνουμε θέματα που προσφέρονται για διαφωνία, επιχειρηματολογία κτλ.

- Δραστηριότητα που σχετίζεται με τη θεωρία πολλαπλής νοημοσύνης (multiple intelligences theory)⁴: Βάζουμε κάποιο είδος ατμοσφαιρικής μουσικής (π.χ. μουσική Σαχάρας ή γηγενών Αυστραλίας) χωρίς λόγια και τους ζητούμε να κλείσουν τα μάτια τους και να φανταστούν εικόνες, μυρωδιές, υφή αντικειμένων. Μετά γίνεται συζήτηση για το τι σκέφτηκε ο καθένας. Η συζήτηση μπορεί να οδηγήσει σε θέματα πολιτισμών κτλ. Ανάλογα με τους μαθητές, μπορούμε, σε χαμηλότερα επίπεδα, να ζητήσουμε να ζωγραφίσουν κάτι σχετικό και να το δείξουν στην τάξη.
- Σε κάθε περίπτωση, η συγκεκριμένη δεξιότητα είναι μέρος ενός μαθήματος και σχετίζεται με τις υπόλοιπες δεξιότητες (βλ. παραπάνω).

Τρόποι διόρθωσης λαθών⁵

- Για να τους βοηθήσουμε να αποκτήσουν ευχέρεια λόγου, π.χ. σε περιπτώσεις που ζητούμε από τους μαθητές να πούνε τη γνώμη τους για κάτι και έχει δημιουργηθεί ενδιαφέρον για το θέμα, ο διδάσκων καλό θα ήταν να επικεντρώνεται στο νόημα και όχι στη μορφή της γλώσσας. Δηλαδή, να μη διορθώνει το μαθητή συχνά, αλλά μόνο επιλεκτικά και με διακριτικό τρόπο. Παράδειγμα (M= Μαθητής, Δ= Διδάσκων)
 - M: Το απόγευμα θέλω να πηγαίνω στην αγορά.
 - Δ: Ά, ο Ιβάν θέλει να πάει στην αγορά. Κι εγώ το ίδιο/Γιατί θέλεις να πας στην αγορά; Τι θα ψωνίσεις;
- Ο διδάσκων μπορεί να κρατάει σημειώσεις για τα κυριότερα λάθη που γίνονται και να τα συζητά μετά το τέλος της προφορικής δραστηριότητας.
- Αν χρησιμοποιείται μεταγλώσσα στη διόρθωση, να είναι απλή, π.χ. να μη λέμε «εξακολουθητικός», αλλά «για κάτι που γινόταν συνεχώς».
- Άλλοι τρόποι διόρθωσης: Διευκρίνιση/Επανάληψη με κατάλληλο επιτονισμό/Εκμείευση του σωστού τύπου: π.χ.:
 - M: Αγόρασα δύο ποδήλατο.
 - Δ: Τι αγόρασες; Ένα ποδήλατο ή δύο ποδήλατα;/Αγόρασες δύο ποδήλατο/Αγόρασες δύο ... ;
- Ειδικά στον προφορικό λόγο, πιο σημαντικά από τα γραμματικά λάθη είναι λάθη πραγματολογικά, δηλαδή χρήση γλωσσικών μορφών ακατάλληλων για τη συγκεκριμένη περίσταση επικοινωνίας. Παράδειγμα: μαθητής που απευθύνεται στον καθηγητή του/σ' έναν άγνωστο χρησιμοποιώντας προστακτική ή «ρε», «βρε» κτλ. (βλ. Μπέλλα 2011).⁶

⁴ Για δραστηριότητες βάσει αυτής της θεωρίας, βλ. http://esl.about.com/od/teachingenglish/a/1_multiple.htm

⁵ Βλ. Lightbown, P.M. and N. Spada (2006). *How Languages are Learned*. Oxford: Oxford University Press, 125-130.

⁶ Bella, S. (2011). Mitigation and politeness in Greek invitation refusals: Effects of length of residence and intensity of interaction on non-native speakers' performance. *Journal of Pragmatics*, 43: 1718-1740.

Ε. ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

1. Κριτήρια επιλογής κειμένων⁷

- Καταλληλότητα ως προς το θέμα: Είναι σωστό για το επίπεδο και την ηλικία των μαθητών; Μήπως θα ενοχλήσει κάποιους;
- Ενδιαφέρον.
- Μέγεθος: 200-300 λέξεις κατά μέσο όρο είναι ένα καλό μέγεθος κειμένου (ανάλογα και με το επίπεδό τους). Πολύ μεγάλα κείμενα αποθαρρύνουν το μαθητή.
- Γλώσσα: Προσφέρεται για τη διδασκαλία χρήσιμου λεξιλογίου/γραμματικής; Είναι ανεκτός ο αριθμός άγνωστων λέξεων; (Υπάρχει έρευνα που δείχνει ότι για να μπορέσουν να κατανοήσουν οι μαθητές από μόνοι τους ένα κείμενο πρέπει οι άγνωστες λέξεις να είναι 2%-5%).⁸
- Δυνατότητα για περαιτέρω δραστηριότητες εξάσκησης γλώσσας σε προφορικό και γραπτό επίπεδο.

2. Λεξιλόγιο

Ο διδάσκων πρέπει να βοηθήσει το μαθητή να αναπτύξει τις στρατηγικές που έχουν αποδειχθεί ωφέλιμες στην εκμάθηση λέξεων. Κυρίως, πρέπει να ενθαρρύνει το μαθητή να μαντέψει το νόημα των λέξεων. Αυτό μπορεί να γίνει, π.χ.:

- Βάσει της μορφής τους: εξασκούνται στο να αναλύουν τις λέξεις κατά προθήματα-επιθήματα-ρίζες. Παραδείγματα λέξεων που προσφέρονται για τέτοια δραστηριότητα: υπέρμαχος, συσχέτιση, ανεβοκατεβαίνω, ανομολόγητη, διακοποδάνειο.
- Βάσει συνώνυμων, αντίθετων ή εξηγήσεων μέσα στο κείμενο, π.χ.
 - *...πολύ γρήγορα στη ζωή του θ' αναγνωρίσει τις εμπορικές, δημοσιογραφικές, πολιτικές ή άλλες **δολιότητες**, δηλαδή τις πολλές μορφές του κοινωνικού ψέματος.*
 - *Ο τίτλος του έργου «Το πέρασμα» είναι **αμφίσημος**. Σημαίνει το πέρασμα του φουσκωμένου ποταμού, αλλά και το πέρασμα των ψυχών στον άλλο κόσμο.*
 - *Ο άνθρωπος αυτός είναι **ανενδοίαστος**, δηλαδή δεν έχει κανένα δισταγμό να...*
 - *Οι **δόλιοι** πολίτες εξαπατούν το κράτος, ενώ οι έντιμοι πληρώνουν όλους τους φόρους.*
 - *Μετά άρχισαν οι να δανείζουν χρήματα με χαλαρούς όρους και απίστευτα είδη δανείων, όπως το **εορτοδάνειο**.*
 - *Ήθελε να αγοράσει σπίτι και πήρε **στεγαστικό** δάνειο.*

⁷ Gardner (1993). Βλ. ενδεικτικά σχετικό άρθρο στο <http://iteslj.org/Techniques/Farmer-News.html>

⁸ Hsueh-chao, M. H. and Nation, P. (2000). Unknown vocabulary density and reading comprehension. *Reading in a Foreign Language*, 13/1: 403-430.

- Βάσει των γενικών (εξωκειμενικών) γνώσεων των μαθητών, π.χ.
 - Η ιαπωνική υπηρεσία ατομικής ενέργειας φοβάται **σχάση** στην καρδιά ενός πυρηνικού αντιδραστήρα.

3. Δραστηριότητες για την ανάπτυξη της δεξιότητας της ανάγνωσης

Είναι παρόμοιες με εκείνες για την ανάπτυξη της κατανόησης προφορικού λόγου. Αρχίζουμε με προθέρμανση κτλ. Επιπλέον ιδέες υπάρχουν στα αντίστοιχα τεστ του ΚΕΓ, όπως να βρουν τον κατάλληλο τίτλο για κάθε παράγραφο, να βάλουν στη σειρά προτάσεις ή παραγράφους κτλ. Ξεκινούμε από δραστηριότητες σχετικά με τη γενική ιδέα του κειμένου που απαιτούν γρήγορη/διαγώνια ανάγνωση και προχωρούμε σε δραστηριότητες που απαιτούν προσεκτική ανάγνωση. Στην τελευταία περίπτωση, στις ερωτήσεις που πρέπει να απαντήσουν οι μαθητές καλό είναι να περιλαμβάνονται και ερωτήσεις που να προϋποθέτουν διάβασμα «ανάμεσα στις γραμμές», συναγωγή συμπερασμάτων (inference), σφαιρική αντίληψη του κειμένου και εξωκειμενικές γνώσεις. Ερωτήσεις που μπορούν να απαντηθούν απλώς διαβάζοντας κάποια σημεία του κειμένου είναι προτιμότερο να χρησιμοποιούνται μόνο στο αρχικό στάδιο.

Επιπλέον, ειδικά για τα προχωρημένα επίπεδα μπορούμε να αναπτύξουμε δραστηριότητες που ελέγχουν αν ο μαθητής μπορεί να αντιληφθεί τη διαφορά ανάμεσα στο τι αποτελεί γεγονός και τι είναι άποψη του συγγραφέα, πόσο βέβαιο είναι το συμπέρασμα που εξάγεται κλπ.

Ε. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Οι σχετικές δραστηριότητες είναι παρόμοιες/συνδέονται με πολλές από τις προτεινόμενες για την ανάπτυξη άλλων δεξιοτήτων. Για να φτάσουν στο σημείο να γράψουν, πρέπει να έχουν ακούσει, να έχουν συζητήσει και να έχουν διαβάσει κάτι σχετικό. Το κειμενικό είδος που επιλέγεται εξαρτάται από τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Π.χ.

- Ελληνικά για ακαδημαϊκούς σκοπούς:
 - Βιβλιογραφία για ένα θέμα.
 - Περιγραφή διαδικασίας μιας έρευνας/ενός πειράματος.
 - Περίληψη αποτελεσμάτων μιας έρευνας.
 - Να ετοιμάσουν μια παρουσίαση σε power point, κτλ.
- Ελληνικά για επαγγελματικούς σκοπούς:
 - Συμπλήρωση ειδών εγγράφων (δημοσίων κτλ.).
 - Επιστολή σε μια τράπεζα/επιχείρηση/δημόσιο οργανισμό.
 - Βιογραφικό σημείωμα, κτλ.
 - Αίτηση.

Επισημαίνω ότι ανάμεσα στις σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αλλόγλωσσοι ομιλητές είναι (α) το κατάλληλο επίπεδο ύφους (λιγότερο/περισσότερο τυπικό) και (β) η σωστή συμπάρθεση λέξεων (collocations). Το πρώτο μπορεί να αντιμετωπιστεί με σχετικές δραστηριότητες που αφορούν τις άλλες δεξιότητες. Το δεύτερο, μπορεί να γίνει ζητώντας από τους μαθητές να διαλέξουν σωστές ή να διορθώσουν ακατάλληλες συμπαραθέσεις, π.χ. *χρειάζονται ανάγκη (= έχουν ανάγκη)⁹, *συνάντησε την περίπτωση (= ανταποκρίθηκε στην περίπτωση).

Η διδασκαλία πρέπει να δώσει έμφαση στη διαδικασία της παραγωγής του γραπτού λόγου παρά στο αποτέλεσμα (βλ. «process writing»). Αυτό συνίσταται στο να γράφει και να ξαναγράφει ο μαθητής το ίδιο κείμενο. Περιληπτικά:

- Στάδιο 1 (πρώτη απόπειρα):

Ο διδάσκων επικεντρώνεται στις ιδέες του κειμένου. Στις παρατηρήσεις του ξεκινά επισημαίνοντας τα θετικά στοιχεία του γραπτού και υποδεικνύει τι άλλο θα μπορούσε να προστεθεί τη δεύτερη φορά που θα γράψει ο μαθητής το ίδιο κείμενο. (Συχνά οι μαθητές διορθώνουν από μόνοι τους και κάποια γλωσσικά λάθη, χωρίς να τους έχουν επισημανθεί ή να τους έχει ζητηθεί κάτι τέτοιο).

- Στάδιο 2 (δεύτερη απόπειρα):

Αφού και πάλι γίνουν παρατηρήσεις επί του περιεχομένου και επισημανθούν τα καλά στοιχεία, ο διδάσκων επισημαίνει γλωσσικά λάθη και ζητά από το μαθητή να ξαναγράψει το κείμενο προσπαθώντας να τα διορθώσει. Η επισημάνση γίνεται με διάφορους τρόπους που έχουν συμφωνηθεί κι έχουν δοθεί υπό μορφή λίστας στους μαθητές, όπως:

Στ= Στίξη, Τ= Τονισμός, Κ= Κατάληξη, ΛΛ= Λάθος λέξη, ΣΥ= Συνοχή, ΣΥΝΤ= Σύνταξη, ΓΣ= Γραμματική συμφωνία, Ø= Κάτι λείπει κτλ.

Παραδείγματα:

ΛΛ	Ø	ΓΣ
ψωμοπωλείο, εχρός (= εχθρός), το κορίτσι ήταν πολύ καλή		

- Στάδιο 3: τελική μορφή του γραπτού:

Ξαναγράφεται το κείμενο.

ΣΤ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

A. Δραστηριότητες Βάσει της Γλωσσικής Επεξεργασίας (ΔΒΓΕ) (processing instruction, VanPatten 1996, 2004¹⁰, Στόχος της ΔΒΓΕ είναι να επηρεάσει τις στρατηγικές επεξεργασίας γλωσσικών εισερχόμενων για επιτυχέστερη σύνδεση μεταξύ σημασίας και μορφής. Κάτι τέτοιο

⁹ Βλ. Ηλιοπούλου, Ν. (2009). Αξιολόγηση των γραπτών γλωσσικών δοκιμασιών των αλλόγλωσσων μαθητών της Β΄βάθμιας εκπαίδευσης στο μάθημα της γλώσσας. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. <http://invenio.lib.auth.gr/record/112411>

¹⁰ VanPatten, B. 1996. *Input Processing and Grammar Instruction: Theory and Research*, Norwood, N.J.: Ablex.

ενδείκνυται ιδιαίτερα για γλώσσες μορφολογικά πλούσιες όπως η ελληνική. Για παράδειγμα, όταν οι μαθητές καταλαβαίνουν τη διαφορά μεταξύ εξακολουθητικού και μη εξακολουθητικού αορίστου (έγραφα/έγραφα) από επιρρηματικά στοιχεία (όλη μέρα/μία φορά) δεν προσέχουν τη μορφή του ρήματος. Αφαιρώντας τα επιρρηματικά στοιχεία, αναγκάζουμε το μαθητή να προσέξει το ρήμα για να καταλάβει το νόημα. Αυτό γίνεται μέσω δραστηριοτήτων Δομημένου Γλωσσικού Εισερχόμενου (ΔΓΕ)¹¹. Οι δραστηριότητες ΔΓΕ διακρίνονται σε δραστηριότητες αναφορικού (referential) και συναισθηματικού (affective) προσανατολισμού.

Παράδειγμα 1 (στόχος: ρηματική όψη)

Τύπος άσκησης (1) (αναφορική δραστηριότητα)

Ακούνε/διαβάζουν μία πρόταση και πρέπει να βρουν ποια εικόνα περιγράφει, τσεκάροντας απλώς τον αντίστοιχο αριθμό. Οι προτάσεις δεν περιέχουν επιρρηματικά στοιχεία. Παράδειγμα: *Ο Γιάννης έβαφε το σπίτι του.*

A.

B.

Εναλλακτικά, επιλέγουν την πρόταση που περιγράφει την εικόνα. Για παράδειγμα, ακούν/διαβάζουν τις δύο παρακάτω προτάσεις και τους δίνουμε μία από τις παραπάνω εικόνες.

Ο Γιάννης έβαψε το σπίτι του.

Ο Γιάννης έβαφε το σπίτι του.

Απόσπασμα τύπου άσκησης (2) (αναφορική δραστηριότητα)

Ακούστε τις προτάσεις. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το επίρρημα «συχνά» σ' αυτές τις προτάσεις; Σημειώστε «Ναι» ή «Όχι».

¹¹ Όλα τα παραδείγματα δραστηριοτήτων προέρχονται από τις παρακάτω εργασίες:

Agathoroulou, E., Papadopoulou, D. and Zmijanac, K. (2008). Noun-Adjective agreement in L2 Greek and the effect of input-based instruction. *Journal of Applied Linguistics*, 24: 9-33. (Annual publication of the Greek Applied Linguistics Association <http://www.enl.auth.gr/gala/>).

Παπαδοπούλου, Δ., Zmijanac, K and E. Αγαθοπούλου, Ε. (2010). Απόκτηση της συμφωνίας ουσιαστικού-επιθέτου στην ελληνική ως Γ2: Συγκριτική μελέτη δύο διδακτικών παρεμβάσεων. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 30*. Θεσσαλονίκη: ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη, 487-502.

Agathoroulou, E., Papadopoulou, D., K. Zmijanac and Anagnostaki, E. (υπό προετοιμασία).

1. Έτρεχε πέντε χιλιόμετρα.
2. Ζωγράφισε δύο πίνακες.

1. Ναι Όχι
2. Ναι Όχι

Απόσπασμα τύπου άσκησης (3) (συναισθηματική δραστηριότητα)

Θα ακούσετε μια σειρά από προτάσεις που περιγράφουν τι έκανε η Φατιμά πέρσι το καλοκαίρι. Σημειώστε αν κάνατε κι εσείς το ίδιο τσεκάροντας (✓) κάτω από το ΝΑΙ ή το ΟΧΙ.

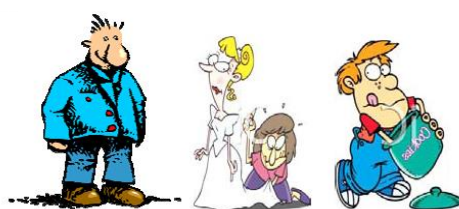
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
1. Έβαψε όλο το σπίτι της.		
2. Φορούσε ακριβά παπούτσια.		
3. Έστειλε πολλά email.		

Παράδειγμα 2 (στόχος: γραμματική συμφωνία στην ονοματική φράση)

Απόσπασμα τύπου άσκησης (3): Συνδυασμός αναφορικής και συναισθηματικής δραστηριότητας.

Διαβάστε τις προτάσεις και σημειώστε σε ποιον αναφέρονται, τσεκάροντας την ανάλογη σχάρα. Μετά, σημειώστε για κάθε περίπτωση αν συμφωνείτε, διαφωνείτε ή δεν έχετε άποψη.

- (1) Είναι ωραίος. (2) Είναι χοντρό. (3) Είναι νέα.

	άντρας	νύφη	παιδί	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Δεν ξέρω
1						
2						
3						

B. Δραστηριότητες βάσει Εστίασης στον Τύπο¹²

¹² Long, M. (1991). «Focus on form: A design feature in language teaching methodology». In K. de Bot, R. Ginsberg and C. Kramsch (eds), *Foreign language research in cross-cultural perspective*, Amsterdam: John Benjamins, 39-52.

Επισημαίνουμε τυπογραφικά (ή προφορικά με τονισμό) συγκεκριμένες γλωσσικές μορφές, ενώ το μάθημα ασχολείται μόνο με το νόημα του κειμένου.

Παράδειγμα¹³

Η Λένα έχει μερικά στερεότυπα. Έχει μερικές απόψεις που δεν τις αλλάζει εύκολα. Διαβάστε τι πιστεύει η Λένα και πείτε αν συμφωνείτε, διαφωνείτε ή δεν έχετε άποψη:

Οι δικηγόρ**οι** είναι δυναμικ**οί**, πονηρ**οί** και φυσικά πλούσι**οι**. Έχουν πάντα μεγάλ**η** ιδέ**α** για τον εαυτό τους και δεν πρέπει να τους πιστεύεις ποτέ!

Συμφωνώ Διαφωνώ Δεν ξέρω

¹³ Agathoroulou κ.ά. (2008), Παπαδοπούλου κ.ά. (2010). Βλ. υποσημ. 11 και 12.

C. Dictogloss¹⁴

Αντίθετα με τη ΔΒΓΕ, οι δραστηριότητες Dictogloss σχετίζονται με εκμάθηση γλώσσας βάσει γλωσσικού εξερχόμενου και όχι βάσει γλωσσικού εισερχόμενου. Οι μαθητές καλούνται να συνθέσουν ένα κείμενο ανά ομάδες, αφού έχουν ακούσει το κείμενο μια-δυο φορές και έχουν κρατήσει κάποιες σημειώσεις. Εναλλακτικά, δεν επιτρέπεται να κρατήσουν σημειώσεις,¹⁵ αλλά ο καθηγητής δίνει βοηθητικές εικόνες ή φράσεις-κλειδιά. Το μήκος και το είδος των κειμένων (ιστορίες, διάλογοι κ.λπ.) ποικίλλει ανάλογα με το επίπεδο, τα ενδιαφέροντα και την ηλικία των μαθητών. Έχει μεγάλη σημασία εδώ η συνεργασία ανά ομάδες για την επίτευξη του σκοπού.

Παράδειγμα (στόχος: όψη ρήματος, επίπεδο Β1)¹⁶

Ακούνε την παρακάτω ιστορία:

Κλεμμένο ποδήλατο

Ο Πέτρος συχνά πήγαινε με το ποδήλατό του στο σουπερμάρκετ. Συνήθως αγόραζε γάλα και ψωμί. Την περασμένη εβδομάδα, όταν ο Πέτρος βγήκε από το σουπερμάρκετ, το ποδήλατό του έλειπε. Ο Πέτρος έψαξε παντού δύο φορές. Μάλλον το έκλεψε κάποιος, ενώ ο Πέτρος ψώνιζε στο σουπερμάρκετ! Αυτή την εβδομάδα τηλεφώνησε τρεις φορές στην Αστυνομία, αλλά ακόμα δεν ξέρουν τίποτα. (58 λέξεις)

¹⁴ Wajnryb, R. (1990). *Grammar dictation*. Oxford, UK: Oxford University Press.

¹⁵ Εφόσον αντιληφθούμε ότι κάποιοι μαθητές που γράφουν πολύ γρήγορα αντί για σημειώσεις προλαβαίνουν να καταγράψουν όλο το κείμενο που ακούνε.

¹⁶ Agathoroulou, E., Papadopoulou, D., Zmijanac, K. and E. Anagnostaki, E. (υπό προετοιμασία).

Αν δεν τους επιτρέψουμε να κρατήσουν σημειώσεις, καθώς προσπαθούν να ανασυνθέσουν το κείμενο, τους δίνουμε κάποιες σχετικές εικόνες, π.χ.

